

Over geld en bezit

Lezingen : 1 Kronieken 29, 10-16 Maleachi 3, 10-12 en Marcus 12,41-44

Geld en de kerk, een ongemakkelijk koppel

Geld en bezit wordt in het geestelijke leven al gauw geassocieerd met 'het slijk der aarde', iets wat met de minder verheffende kant van ons mens zijn te maken heeft. Het wordt beschouwd als een ding, wat eigenlijk niets met een gelovig leven te maken heeft. Net als seks en andere lichamelijke behoeften. Wat heeft God te maken met mijn portemonnee en beleggingsportefeuille, met mijn kledingkast of schoenenverzameling, ook al geloof ik in Hem? Zetten we daar de kerk nog tussen, dan wordt het nóg ongemakkelijker, immers, dan zijn het mensen, ambtsdragers weliswaar, die namens God menen iets over onze portemonnee te moeten zeggen..... weeeeeh!

Maar kijk eens naar dat prachtige gebed van koning David in Kronieken, ter gelegenheid van de overdracht van zijn koningschap aan Salomo en de start van de bouw van de tempel, waar het hele volk vrijgevig alle benodigde materialen en schatten heeft bijeengebracht. Dat zegt ons dat God de gever van alles is, en dat wij als zijn kinderen Hem volledig toebehoren, en dat zelfs wat we Hem geven al door hem aan ons gegeven is. Hij is zelfs degene, die ons hart vrijgevig maakt. Vanuit die gedachte is het misschien wel handig, maar niet logisch om delen van onszelf af te snijden van de betrekking tussen God en ons.

En stel, dat we die gedachte zouden aandurven. God heeft ook te maken met hoe ik omga met mijn geld en bezit, Hij heeft er misschien zelfs wel wat over te zeggen.....durven we dat? Zullen we in ieder geval vanmorgen proberen die gedachte vorm te laten geven, dan rijst onmiddellijk de vraag: maar hoe dan? Laten we dan eens kijken, wat de drie teksten van vanmorgen ons leren over wat de fundamenteën van die gedachte zouden kunnen zijn. En wat dat betekent voor ons, vandaag.

Niet: geven uit je armoede

Wat Jezus zegt over het financiële offer, dat een arme weduwe aan de tempel geeft, kan gemakkelijk tot de gedachte leiden, dat dit de houding is, die Hij van ons vraagt. Alsof Hij de weduwe aan ons ten voorbeeld stelt. Een gelovig leven betekent, dat je tot de laatste cent aan de tempel geeft. Een gelofte van armoede en gebrek. Velen hebben dat één op één zo geïnterpreteerd. CS Lewis heeft gezegd over geven aan de kerk: "Ik vrees dat er maar één veilige regel is: meer geven dan we missen kunnen. Als we onszelf niets hoeven te ontzeggen om te kunnen geven, geven we te weinig."

Maar toch past dat niet zomaar in de bredere boodschap, die in de Schrift te vinden is over de omgang met bezit en geld als volk van God. Willen we de opmerking van Jezus goed begrijpen, dan moeten we verder kijken dan alleen dit verhaal.

Waar stond de offerkist voor, waar Jezus tegenover ging zitten in de tempel? Die stond voor de voorraad aan geld in dit geval, maar ook van goederen, zoals graan en olie en wijn, die was opgebouwd uit de tienden uit de opbrengst, die het volk van God elk jaar afstond aan de tempel. En die tienden waren bedoeld voor drie dingen:

1. feestvieren met God en elkaar
2. levensonderhoud van de Levieten en priesters, die onmisbaar waren in de relatie met God
3. levensonderhoud van de armen, de vreemdelingen, weduwen en wezen.

En de grondgedachte was dat God tegen zijn volk zei: als jullie dit zo doen, dan zal het leven goed zijn voor iedereen. Voor de fortuinlijken, die het goed gegaan is in het afgelopen jaar, maar ook voor hen die verlies hebben geleden. En degenen, die toegewijd zijn aan de tempel, mogen niets anders bezitten of aan inkomsten ontvangen dan datgene, wat jullie daar brengen. Want zo is het leven zoals ik dat jullie wil geven. In onderlinge solidariteit, en daarmee in solidariteit met Mij. De tienden in het OT waren dus grotendeels het sociale vangnet binnen die samenleving, waarbij de inkomsten vooral bestonden uit wat het land gaf, maar later natuurlijk ook uit handel en ambachten, zeker in de steden. Daarom kende de tempel ook offerkisten.

Wel: geven uit ware solidariteit met God en mensen

Uit de tekst van Maleachi kunnen we opmaken dat dit beginsel in diens tijd niet werd nageleefd. Deze profeet gaat in tegen de houding van de teruggekeerde ballingen in Jeruzalem. Zij hadden verwacht dat de herbouw van de tempel meteen de hemel op aarde zou brengen. En toen bleek dat het gewone leven doorging waren ze teleurgesteld en wantrouwig. En stopten ze met het vullen van de voorraadkamers van de tempel. De offers, als zij ze al meebrachten naar de tempel, hadden de halfslachtigheid van iemand die op een verjaardag komt met een fles douchegeel, die hij nog had liggen van een paar verjaardagen geleden. Met alle sociale gevolgen van dien, want lege voorraadkamers in de tempel betekende armoede en gebrek voor de weduwen, de wezen en de vreemdeling. En het betekende ook, dat de Levieten in die tijd niets te eten hadden en wel moesten vertrekken (Nehemia). En dat had grote gevolgen voor de geestelijke kant van het leven. Immers, de tempel en haar dienaren waren nodig voor het onderhouden van de relatie tussen God en zijn volk.

Dat is wat er gebeurt, als er geen geloof meer is. Maar de oproep van God is hier veelzeggend. Ik zal jullie laten zien dat het wél werkt. Beproof mij maar. Het is veelzeggend hoe God bij monde van de profeet zich persoonlijk verbindt aan deze gevraagde geloofshouding van mensen. Eerder in Maleachi spreekt God zich uit over de nalatigheid in het geven van de tienden door ook dat persoonlijk te maken: jullie beroven Mij.

Deze woorden staan in dezelfde strekking als die van Jezus in Matteus 25: wat je aan hen gedaan hebt, heb je aan Mij gedaan. En wat je aan hen NIET hebt gedaan, heb je ook aan mij NIET gedaan!

Het gaat hier om de werkelijke solidariteit in daden, die behoort bij het geloof in God. Het is een toepassing van het ene gebod: Heb God lief in alle facetten van je leven en je naaste als jezelf. Het

geven van de tienden moest gebeuren als geloofsbeginnsel. Als een levensstijl. Het eerste, het beste van wat je had, dát is voor Hem. Niet datgene, wat je zelf aan het eind zou weggooien, of toevallig nog over hebt.

Geven: en hoe zit het dan met misbruik in de kerk?

Nu vraagt u misschien, ja, maar er is toch ook sprake van misbruik geweest, en nog, als het gaat om geld geven aan de kerk. Zeker! Het eerste misbruik verhaal was in Silo!....In de openingshoofdstukken van het boek I Samuel, in de aanloop naar de roep om een koning. De zonen van de priester Eli maakten het zo bont, dat God letterlijk moest ingrijpen.

En teksten als die van Maleachi worden veelvuldig misbruikt door welvaartsdominees, die iedereen, arm en rijk, om de oren slaan met: je besteelt God als je niet aan mij geeft!! Waarbij bovendien het geven van geld wordt afgeschilderd als een belegging. Wat je geeft, krijg je van God met rente terug! Alsof je aan het geven persoonlijke welvaart kunt verdienen. Ik heb daar schrijvende voorbeelden van gezien in de Angolese kerk, waar ik jarenlang onderzoek heb gedaan.

Maar dat is een grove misinterpretatie van de bedoeling van de Godsspraak in Maleachi, zoals we hebben gezien.

Maar laten we nu weer terug keren naar Jezus, die in de tempel bij een van de offerkisten zit en waar hij welvarende mensen grote bedragen ziet schenken en een arme weduwe twee kleine muntjes, waarvan hij weet dat dit alles was, wat ze nog had.

Het is eigenlijk al wel duidelijk, dat hier iets niet klopt. De directe context van dit verhaal maakt het nog duidelijker. Dit verhaal volgt direct op een toespraak van Jezus, waarin hij de schriftgeleerden de wacht aanzegt, omdat ze de huizen van weduwen verslinden. Met andere woorden: het feit dat een weduwe, die helemaal niets meer bezit, en alleen nog maar genoeg geld heeft voor één maaltijd, dat geld ook nog denkt te moeten offeren in de tempel, gaat volledig in tegen de bedoeling van de tienden, zoals we hebben gezien.

Zij zou uit de voorraden van de tempel juist onderhouden en ondersteund moeten worden en blijkbaar gebeurt het tegenovergestelde. En Jezus, het kan niet anders, constateert dit en is het er niet mee eens. Het is geen positief verhaal. En het is zeker geen voorbeeldverhaal.

Het is die tempel, die niet meer de bedoelde rol heeft in de omgang tussen God en zijn volk, waarvan Jezus vervolgens zegt, die hij zal worden afgebroken.

Geven: een conclusie

- Geef niet wat je niet kunt missen.
- Maar maak het geven aan de gemeente tot een levensstijl, een beginnsel en geen sluitpost.
- Hoeveel? De tienden zijn achterhaald, gezien onze maatschappelijke situatie. Als het gaat om de gemeente: Kijk wat nodig is om gestalte te kunnen geven aan de relatie tussen God en zijn volk, kijk naar de voorraadkamers om nood te lenigen.
- En vooral: gelóóf in het geven als onderdeel van je geloofsleven (ook aan maatschappelijke doelen). Geef met een vrijgevig en vreugdevol hart, omdat de vrijgevigheid een geschenk van God zelf is.